

nak, hogy honlapjukon frissíteni tudják saját információikat. Egyes, dátumokhoz kötődő információkat a rendszer lejárata után automatikusan töröl.

A BRAIN rendszerben a keresés alapvetően az események, az információszolgáltatók, a szolgáltatások indexe és a teljes index alapján történik. A kereső kívánságra áttérhet az intézmények betűrendje, a rendezvények időrendje, különböző témák, a szolgáltatás célközönsége és a kisebb területi egységek szerinti keresésre.

A használhatósági teszt az üzembe helyezést megelőzően zajlott. A következő szempontokat vizsgálták: áttekinthetőség, a találatok relevanciája, keresési hatékonyság, grafika és design, belépés. Később egy

használóval részletes tesztelésre került sor, amelynek során az adatbázis egy részében öt kérdésre kellett önállóan választ találnia. Arra kérték, hogy hangosan gondolkodjon és tegyen fel kérdéseket. A közös értékelés során az eredményeket a következőkkel vetették össze: mennyi időt fordított az egyes feladatokra a vizsgálati alany és a rendszert ismerők; mennyi idő után váltottak ugyanezek az egyes Internet-források között; mennyi idő alatt tudna azonos feladatokat egy jól képzett közvetítő szakember elvégezni. Később szélesebb körben is folytatták a tesztelést, nyolc potenciális használó (az önkormányzat, a közkönyvtár, a különböző csoportok és a nagyközönség két-két képviselője) bevonásával.

(Hegyközi Ilona)

VEZETÉS, IRÁNYÍTÁS

Általános kérdések

00/081

PAUL, Gerd: Mobilisierung von Leistungs- und Innovationspotentialen durch sozialkompetente Leitungstätigkeit. Ergebnisse aus wissenschaftlichen Bibliotheken Berlins = Bibliotheksdienst. 33. Jg. 1999. 9. no. 1500-1509. p.

A vezetői stílus hatása a munkahelyi légkörre és a teljesítményre

Felmérés; Kommunikáció -személyzetén belül; Munkahelyi légkör; Vezetés

A szerző berlini tudományos könyvtárakban vizsgálta a vezetői stílus, a teljesítmény és a munkahe-

lyi légkör összefüggéseit. A 29 felmért intézmény között kutatóintézeti, oktatási és nyilvános könyvtárak szerepeltek, olyanok, melyekben a dolgozói létszám 5-30 között mozog, s melyekben a vezetőnek döntési joga van szervezeti, anyagi és személyi kérdésekben.

A vizsgált könyvtárak technikai szintje változékony képet mutat. Azzal az információtechnikai felszereltséggel, mely a nyugat- és észak-európai könyvtárakban alapvetőnek számít, a felmért könyvtáraknak csak töredéke rendelkezik. A technikai elmaradottság következményeként a munkaszervezet a hagyományos ipari munkaszervezetet tükrözi: a munkadarabok erősen szegmentált feldolgozása történik a könyvtári munka keretében. A megkérdezettek 56%-a csak egy vagy két fő tevékenységet vé-

gez. A munkaszervezet a belső munkára orientált, a használó-barát információközzvetítés komplex fogalmát a megkérdezetteknek csak egy szűk köre említette és fogadja el irányelvként.

A vizsgált könyvtárak különféle könyvtártípusokat képviselnek, s ez határozza meg elsősorban technológiai szintjüket is. A kutatóintézetek könyvtárainak technológiai felszereltsége általában magas, a főiskolai könyvtárakban viszont feltűnő a hagyományos munkafolyamatok és szervezetek meghatározó jelenléte.

A jövőben a következő változásokra lehet számítani:

- Mind a vezetők, mind a könyvtárosok körében jelentős demográfiai változás várható. A generációváltást általában belső és külső változások is kísérik.
- Csökkenőben van a szakadék az új technológia és a hagyományos társadalmi elvárások között. Tíz éve az online katalógusok megjelenését a könyvtárakban a használók bizalmatlanul fogadták, ma a könyvtárak Internet- és PC-kínálata a közönség magától értetődő elvárásával találkozik.
- A berlini tudományos könyvtárak munkatársainak magatartása messzemenően innovatív, kész a változtatásokra. Ennek ellentmondani látszik, hogy a vezetők nagy része munkatársait mint az innovációtól féltő jellemzi.
- A változások a jövőben feltehetően növelni fogják az alkalmazkodási problémák és a konfliktusok körét.

Milyen feltételei vannak a vezető részéről a jó munkahelyi légkör megteremtésének?

- A vezető legyen kész a munkaszervezetbe való integrálódásra. Ennek feltételei: kommunikáció a vezető és munkatársai között, a könyvtár alapvető folyamatainak átláthatóvá tétele és minden olyan kérdés közös megbeszélése, mely az intézmény szervezetét és működésének célját érinti.

- A vezető szakmailag tegye egyenlővé magát munkatársaival: a szakmai síkon ne legyen hierarchia, de ne akarjon vetélkedni sem. A szakmai egyenlőség nem jelentheti a vezetői szerep feladását, különösen nem a követelmények betartását ellenőrző szerepről való lemondást.
- A vezető legyen konfliktus-érzékeny. A konfliktusok konstruktív kezelése ill. megoldása biztosítja a vezető szociális kompetenciáját.
- A vezető teremtsen meg a jó munkakedvet. Ennek feltétele a munkatársak szuverenitása, mert csak az individuális mozgástér lehetősége hívhatja elő a belső erőket, melyek a jó munkakedvet létrehozzák.

Összefoglalóan a kutatás azt állapította meg, hogy az intézmények túlnyomó többségét (90%) a kifejezetten liberális munkakörülmények, a dolgozók belső motivációjának magas foka jellemzi, a munkahegyi légkörtől függetlenül. A vezetők mozgási terét szűk határok közé szorítja a szervezeti követelmények (merev munkaszervezet, nyilvános szolgálat) és a gazdasági követelmények (csekély ráfordítás) ellentmondásossága.

(Katsányi Sándor)

00/082

AURET, H.E.: South African university library directors: activities and perceptions = Mousaion. 17.vol. 1999. 1.no. 2-27.p.

Egyetemi könyvtári igazgatók a Dél-Afrikai Köztársaságban: tevékenységük és szerepük felmérése

Felmérés [forma]; Vezetés

A cikkben ismertetett kutatás arra irányult, hogy meghatározza a Dél-Afrikai Köztársaság egyetemi könyvtári igazgatóinak jellemzőit és tevékenységét. Kitértek a konkrét célokat, és hipotéziseket állítottak fel. Az eredményekből kiderült, hogy az igazgatók tevékenységének gyűjtőpontjában a következő két feladat állt: 1) a könyvtár hozzáigazítása a külső, változó és bizonytalan környezethez; 2) a cél-és azonosságtudat érzésének kifejlesztése a sze-

Munkaszervezés

00/084

BELLINI, Paolo: Appaltare il servizio di distribuzione-prestito e la gestione dell'archivio-deposito = Boll. AIB. 39. vol. 1999. 1/2. no. 51-62. p.

Res. angol nyelven

A kölcsönzés és raktárkezelés bér munkába adása

Bérmunka kiadása; Kölcsönzés; Raktározás

A Trentoi Egyetem könyvtára évek óta adja ki bér munkába kölcsönző, illetve raktárkezelő tevékenységének egy részét, azonban 1998 volt az első év, amikor négy könyvtári szolgáltató helye közül kétben teljes egészében külső cég végezte a kölcsönzés–dokumentumforgalmazás, valamint a raktárkezelés minden feladatát. Ennek okai a könyvtár nagyobb terhelése és a személyzeti létszám bővítésének (finansziális rendelkezések miatti) súlyos nehézségei, a korábbi tapasztalatok (a külső cég növekvő jelenlétének tendenciája, s e tendencia elfogadása az egyetem részéről; illetve a külső és belső munkatársak egyszerre, egy feladatkörön belüli munkájának zavarai, a helyettesítési nehézségek stb.).

Ugyancsak ezt a megoldást motiválta, hogy az egyetemi könyvtári rendszer gyökeres átalakulás előtt áll (a zárt raktárasból szabadpolcos rendszerűvé válik), továbbá, hogy ez munkalehetőséget biztosít az egyetemistáknak, s végül, igazolni kívánták, hogy a külső cég alkalmazásában állók azonos (esetenként jobb) teljesítményt tudnak nyújtani, mint az egyetem könyvtárosai, azonos (esetleg kisebb) költségvonzattal.

A tenderfelhívást alapos elemzés előzte meg, hogy a költségek megbecsülésére alkalmas adatokat adhassanak; a tendert egy éppen e célra alakult konzorcium nyerte meg. A bér munkába adás kétségtelen előnye volt a munkaerő rugalmas használatának lehetősége; a szinte óránként változó létszámú személyzeti jelenlét teljes munkaidős belső alkalma-

mélyzetben. Ily módon a külső és belső tevékenységek egyensúlyban voltak. Egy tipikus munkanap fő tevékenységeit a „reakció és interakció” kategóriába lehetett sorolni, azaz az időt főleg a munkatársaik meghallgatására és a velük való megbeszélésekre fordították. Az igazgatók jellemző szerepének kristályosítása érdekében a következő kérdésköröket vizsgálták: kötelesség és felelősség, problémák és zavarok, bosszúságok és csalódások, elégedettség és jutalom, a szükséges személyi tulajdonságok. Végül a szerző az eredményeknek az igazgatói gyakorlattal kapcsolatos vonatkozásait is megvizsgálja.

(Autoref.)

00/083

HARASZTI Katalin: The role of committees of members in provision of library and information services = INSPEL. 33. vol. 1999. 2. no. 84-95. p.

A könyvtári tanácsok szerepe a könyvtári és tájékoztatási szolgáltatásokban

Könyvtári tanács; Országgyűlési könyvtár

Majdnem minden könyvtártípusnak, legyen bár nemzeti, egyetemi, iskolai, köz- vagy szakkönyvtár, van valamilyen tanácsadó testülete vagy felügyeleti bizottsága. A jelen cikk az IFLA-konferenciák nyomán a könyvtári bizottságok szerepével foglalkozik, különös tekintettel a jogi könyvtárakra. Összefoglalja néhány felmérés eredményét, majd egy esettanulmány keretében részletesen foglalkozik a Magyar Országgyűlési Könyvtár bizottságaival 1867 és 1950 között, és az 1996-ban alapított tanácsadó testülettel.

(Autoref.)

zottakkal gyakorlatilag megoldhatatlan lett volna, a mindig csak a szükséges létszám foglalkoztatása viszont komoly megtakarítással jár. A bér munkába adott területekről a belső munkaerőt a könyvtár más feladatainak ellátásra lehetett átcsoportosítani. Ugyanakkor felmerül a kétség, hogy egyes esetekben a „külsős” ugyanolyan felelősséggel és lelkiismeretességgel jár-e el, de még nagyobb az a gond, hogy a könyvtár és az olvasó között megszőnik a közvetlen kapcsolat. A kölcsönzés ugyanis egyúttal elsődleges referenz-szolgálat is, és számos a szolgáltatásokkal kapcsolatos észrevétel, az állománnyal kapcsolatos igény is itt csapódik le, s a külsősök útján egyáltalán nem biztos, hogy eljut az illetékes könyvtárosokhoz, illetve a könyvtár használatának további lehetőségeiről, szolgáltatásairól kevesebb információ jut el a „külsős” kölcsönző-könyvtárosokon keresztül az olvasókhoz.

A jövőben jobban körül kell határolni és pontosabban le kell írni az elvégzendő feladatok körét, és meg kell határozni a minimálisan elvárt létszámot is. A tendereztetésbe még jobban be kell vonni a minőségi elemeket, pl. az értékelés 70%-át adhatná az ajánlati ár összevetése a legalacsonyabb ajánlattal, 30%-a pedig kimondottan minőségi elemeket venne figyelembe: az ajánlatban szereplő, a feladat megoldására irányuló terv kidolgozottságát és megalapozottságát, az ajánlattevő által foglalkoztatandók jellemzőit (szakmai gyakorlat, nyelvismeret, a szerződési időtartam alatti továbbképzés stb.), és a koordinátor (a könyvtár és a vállalkozó cég közötti felelős összekötő) szakmai múltját, tapasztalatait.

(Mohor Jenő)

Információ - piaci áru

Információpiac

Azt a tényt, hogy az információ piacra szánt áruféleség, jelenleg talán Oroszországban hangsúlyozzák a leginkább. Közben azonban arra is hangsúly esik, hogy az információ ebbéli szerepét csak akkor töltheti be, ha megfelel egy sor

- minőségi (hitelesség, egyértelműség, korszerűség, relevancia, pertinencia, időszerűség),
- mennyiségi (célszerű teljesség, kielégítő nagyságrend),
- értékesítési (érték és ráfordítás) jellemzőnek.

Az információk gyűjtésével, feltárásával és terjesztésével kapcsolatos munka lényege, hogy megállapítsa: a kezelt információk megfelelnek-e az iménti felsorolásnak. E tekintetben szigorúnak kell lenni, mert minden könnyelműség megbosszulja magát: bizalmatlanságot kelt a kínálattal és kínálójával szemben. Nem lebecsülendő feladat az sem, hogy az ellenőrzött információ a fogyasztónak megfelelő formát nyerjen.

A cikkben a vállalatvezetők számára is fontos figyelmeztetések kapnak helyet (az információdömping éppen úgy akadályozza a döntési folyamatot, mint az információhiány; az információ birtoklása önmagában nem oldja meg a felmerült problémákat; a megszerzett információval még igencsak dolgozni kell; a vezető ne váljék betegesen információfüggővé; „jó orr” kell az információ jelentőségének megértéséhez; az információt a munkatársak számára „élesztőként” kell rendelkezésre bocsátani).

(Futala Tibor)

00/086

BRAZIN, Lillian R.: A grant writers' application of the Internet = Bottom Line. 12. vol. 1999. 3. no. 120-122. p.

Mire használhatják a pályázók az Internetet?

Módszertani útmutató [forma]; Pályázat -könyvtárosoknak; Számítógép-hálózat

Pénzügyi és gazdasági kérdések

00/085

ÁNOVSKIJ, A. M.: Informaciá - tovar rynočnyj = Naučn.-Teh. Inf. 1. ser. 1999. 6. no. 12-24. p.

Az Internet igen gazdag olyan – javarészt ingyenes – információforrásokban, amelyek a pénzügyi támogatás elnyerésének lehetőségeire, a szóba jöhető szponzorokra és hasonlókra vonatkoznak. Ezek a források lehetnek honlapok, listák szervei, hírcsoportok stb. Vannak olyan web-oldalak is, amelyek a pályázati űrlapok letöltésében és a pályázatírásban segítenek; útmutatást adnak mind a támogatók, mind a támogatottak számára, vagy segédletként használhatók a támogatás pénzügyeinek kezeléséhez és az elszámoláshoz. Pályázat benyújtása előtt célszerű megnézni az alapítványok stb. web-lapjait, ahol a gyakran feltett kérdéseket nyilvántartják. A pályázatok szempontjából hasznosnak talált internetes forrásokat vegyük fel a „kedvenceink” közé; rendszerezésükre egy lehetséges megoldás a következő:

1. személyek,
2. hírlapok és híradók,
3. alapítványok,
4. kormányzati és non-profit szervezetek,
5. céginformációk,
6. pénzügyi, adózási és biztonsági információk,
7. pályázati támogatások kezelésével és elszámolásával kapcsolatos források,
8. levelező listák és hírcsoportok,
9. pályázatírási tanfolyamok.

A cikk záró részében hasznos Internet-címek találhatóak a következő bontásban: átfogó címjegyzékek, felsőoktatási pályázatok, könyvesboltok, oktatási lehetőségek, média, személyek keresése, pénzügyi céginformációk, jótékonyági lehetőségek, kormányzati támogatás.

(Hegyközi Ilona)

00/087

PAVLICOVÁ, Libuše: Fundraising a grantwriting. Techniky získávání finančních prostředků pro knihovny = Čtenár. 51. roč. 1999. 9. no. 265-268. p.

„Fundraising” és „grantwriting”. Financális eszközök nyerésének módszerei könyvtárak számára

Pályázat -könyvtáraknak; Támogatás -pénzügyi -általában

A nyugati országokban – ellentétben a Csehországban is korábban honos „szocialista” gyakorlattal – az a könyvtár, amelyik többre és jobbra törekszik, a legtöbb esetben pénzügyi támogatás megszerzésére kényszerül.

Ennek kialakult formái közül az elsőt, az adakozás amerikai kifejezését átvéve „fundraising”-nek nevezik. Ez általában hosszabb időn át tartó támogatási forma, kevésbé kötődik egy-egy konkrét projekt megvalósulásához. Ennek megfelelően kevésbé szigorú elszámolási rendszere is, ami – természetesen – nem jelenti azt, hogy az adományozó ne nézzen utána annak: nem költik-e könnyelműen adományát.

Az ilyen támogatásért az adományozó a könyvtártól bizonyos propagandát szokott elvárni, többségében nem túlságosan hangosat, „rikítót”. Itt mindkét fél célja a támogató kapcsolat „prolongálása” szokott lenni.

A második bevett támogatási forma a „grantwriting”, amely általában egy-egy konkrét cél, tervezet megvalósítását szolgálja. Elnyerésének módja legtöbbször a pályázat, amelyet állami és nem állami szervezetek–testületek írnak ki időről-időre. (Csehországban a kulturális és a vidékfejlesztési minisztérium pályázatait a „legtermékenyebbek” a könyvtárak számára.)

E formánál nagyon fontos a kiíró szervezet követelményeinek való megfelelés, a határidők betartása, és a pénzeszközökkel való pontos elszámolás.

Egy-egy pályázat szerkezete a következő lehet (amennyiben a kiírónak e tekintetben nincsenek külön elvárásai):

- rövid kísérlévl,
- a címlap és a tartalomjegyzék (a pályázó iránti bizalom elnyerése érdekében),
- „executive summary” (általában) egyetlen oldalon a pályázat lényegének felvezetése céljából,
- a „narrative” mint a projekt tüzetes leírása,
- költségvetés, amely az eszmei hasznot is tartalmazza,
- mellékletek (bármiféle, a projektet támogatni tudó dokumentum).

(Futala Tibor)

00/088

SENKEVITCH, Judith J.: Seeking extramural funds to improve services: is it worth the effort? = Bottom Line. 12. vol. 1999. 3. no. 101-107. p.

Érdemes-e külső forrásokat keresni a szolgáltatások javítása érdekében? A wisconsini (USA) könyvtárak tapasztalatai az 1989-1994-es időszakból

Esettanulmány [forma]; Módszertani útmutató; Pályázat -könyvtáraknak

Rengeteg könyvtáros foglalkozik külső források felkutatásával, pályázatok fogalmazásával, alapítványi támogatások igénylésével, de ritkán vizsgálják, hogy érdemes volt-e ezen fáradozni, hogy mik az ilyen támogatások hosszú távú hatásai a könyvtárakban.

Az USA LSCA (Library Services and Construction Act) adományait évenként pályázhatják meg közkönyvtárak, elsősorban speciális igényű használók ellátásának javítására. 1989-1994 között harminc-egynéhány wisconsini közkönyvtár 119 projektjét támogatta az LSCA. A jelen tanulmány ezeket elemzi, 22 kiválasztott projekt közelebbi vizsgálatával. Ennek során 19 könyvtárigazgatót; 23, a projektekben közreműködő szakembert; és 24 felhasználót interjúoltak meg. A válaszadók többsé-

ge sikeresnek ítélte a projekteket, 86%-uk legalább a célok kétharmadát elértnek minősítette. Majdnem minden projekt folytatódik a külső finanszírozás megszűnte után is: néhány könyvtár költségvetésébe be tudta építeni a folytatás költségeit, 54% pedig újabb külső forrást keres.

A hosszú távú eredmények között a következőket említették elsősorban: a megcélzott használói csoport életminőségének javulását (54%), a könyvtár és a közösséget szolgáló más szervezetek és intézmények jobb viszonyát (45%), a célcsoport megnövekedett könyvtárhasználatát (40%), a célcsoport igényeinek jobb ismeretét a könyvtárosok részéről (40%), a könyvtár jobb „láthatóságát” (nagyobb jelenlétét) a közösségben (36%), és a lakosságnak nyújtott jobb szolgáltatást (31%). A válaszadók 22,7%-a viszont a projektnek csak minimális hosszú távú hatást tulajdonított.

A siker tényezői között (sorrendben) a következők állnak az élen: a könyvtár vezetőinek, munkatársainak és a könyvtár testületeinek részvétele; a jó tervezés és projekt-menedzsment; az együttműködés más intézményekkel; a valódi igények feltárása; a projekt népszerűsítése, különösen a célcsoport körében; a közösség támogatásának megszerzése. A projekt akadályait, ill. esetleges sikertelenségének okait főként a következőkben látták: a szükséges időmennyiség alábecslése (63%); a folytatás képtelensége (különböző okokból) (54%); a javasolt szolgáltatás iránti igény valódiságát érintő tévedés (45%).

A támogató intézmények úgy kaphatnak sikerrel kecsgetető projekt-javaslatokat (pályázatokat), ha:

- arra bátorítják a könyvtárakat, hogy már a tervezésbe vonják be a célcsoportot és a más intézményeket;
- közlésteszik az értékelés szempontjait (amelyben az együttműködés és a gondos tervezés hangsúlyosan szerepel);
- támogató leveleket kérnek a közösséget szolgáló más szervezetektől és intézményektől;

- előzetes támogatást is nyújtanak a tervezéshez, hogy kis könyvtárak is jól felkészülhessenek a pályázatra;
- az értékelésben figyelembe veszik a projekt marketingjét és népszerűsítését is (az általános reklámozáson túl, a promóciós, és a specifikus használói csoportot elérő akciókat);
- több évre szóló támogatási tervvel rendelkeznek.

Az eredmények azt mutatják, hogy a külső támogatásnak lehet hosszú távú haszna a könyvtár számára, de jó hatása lehet a fenntartóra és a közösségre is. A könyvtár által követendő lépések: tervezés, a közösség valódi igényeinek beazonosítása, együttműködés a célcsoporttal és a szolgáltató/szolgáltató intézményekkel, a bevonható munkaerő reális meghatározása, az óhatatlan késések miatti időtartalék beépítése a tervbe, reális, a személyzet részéről végrehajtható terv készítése (önkéntesek nagyobb mértékű bevonása nélkül); s végül óvakodni kell attól, hogy a projekt túlságosan egy személyhez kötődjön. Ha a javaslat megkapta a támogatást, folytassuk a gondos tervezést, vonjuk be a használókat és a más intézményeket, s végezzünk közvetlen és extenzív promóciós munkát a tervezett használók körében.

Bár a vizsgált könyvtárak mind nagyságrend, mind az anyagi támogatás mértéke tekintetében a wisconsini könyvtárak teljes skáláját reprezentálták, a vizsgálat csak egy állam könyvtárainak 10%-át érintette; indokolt lenne kiterjedtebb vizsgálatokat is végezni.

(Mohor Jenő)

00/089

LENNON, David: The future of „free” information in the Age of the Internet = *Aslib Proc.* 51. vol. 1999. 9. no. 285-289. p.

Az „ingyenes” információk jövője az Internet-korszakban

Számítógép-hálózat; Térítéssel szolgáltatás

A történelmi fejlődés során mindig készültek olyan eszközök, amelyek értéknövelő hasznot hoztak az egyének és a társadalom számára. Korunkban az információ és a tudás jelenti ezt az eszközt. Az Internet fejlődésével sok ember tudatában az „ingyenes információ” képzete jelenik meg. A cikk megvizsgálja, mennyire „ingyenes” az információ, és mennyire számíthatunk a jövőben minőségi információkra fizetés nélkül.

(Autoref.)

Lásd még 42, 52, 57

Gépesítési kérdések

00/090

RYBKIN, E. A.: Glavnyj informacionnyj resurs v opasnosti = *Naučn. Teh. Inf.* 1. ser. 1999. 7. no. 39-40. p.

A legfőbb információs érték veszélyben. (A számítógép káros hatása az egészségre).

Ergonomia

Köztudott, hogy az információs munka mind nagyobb hányada kötődik számítógépekhez. Működetésükben a legnagyobb – nélkülözhetetlen – „kincs”, érték az ember, az operátor.

Már a 70-es években rájöttek arra, hogy egész nap a számítógép képernyője előtt ülni korántsem veszélytelen foglalkozás. Nem véletlen, hogy az USA-ban 1977 folyamán már 2 millió 130 ezer dollárt fordítottak e veszélyek feltérképezésére, illetve kiszűrésére.

Oroszországban a két éve operátori munkát végzők körében kimutatták, hogy egy sor betegség szimpptomái jellemzők rájuk. Nevezetesen:

- fej- és szemfájás: 76%
- a nemi aktivitás csökkenése: 64%
- ingerlékenység vagy depresszió: 50%
- az emlékezet tompulása: 40%
- szédülés: 70%.

Gyakori az operátorok glaukómás vagy katarakta (szürke- és zöldhályog) megbetegedése, sőt az újszülötteknél születési rendellenességek is mutatkoznak.

A különféle, felettebb magas geoenergetikai értéket (ER) gerjesztő berendezések:

- személyi számítógépek monitora: 1000–5000 ER
- személyi számítógépek rendszerblokkjai: 3000–16 000 ER
- szerverek: 18 000–122 200 ER
- mobiltelefonok: 10 200–68 000 ER
- otthoni televíziók: 470–1200 ER
- mikrosütők: 20 000–47 000 ER.

Hát ez az, amitől meg kell védeni az emberiséget. Mindenesetre már vannak közömbösítők (Bionik). Alkalmazni kell őket.

(Futala Tibor)

Személyzet

00/091

FIND, Soren: Changing the culture - job design, work processes and qualifications in the hybrid library = IFLA J. 25. vol. 1999. 4. no. 237-239. p.

Res német, francia és spanyol nyelven

Munkakörök, munkafolyamatok és képesítések a hibrid könyvtárban

Elektronikus könyvtár; Munkakör, alkalmazás; Továbbképzés

Dániában a tudományos, műszaki és mérnöki információk központja a Dán Műszaki Egyetem könyvtára, a Technical Knowledge Center and Library (DTV). A DTV az új technológiák alkalmazásában mindig is élen járt, így például web-szerverük 1993-ban elsőként kezdte meg működését az országban. A technikai fejlődés azóta is töretlen. A legfőbb kihívás az eddig főként a belső munkafolya-

matok automatizálására koncentráló könyvtár számára olyan felhasználócentrikus és innovatív szervezetté válni, amely az elektronikus információkat közvetlenül a használók munkáállomására jutattja el, és biztosítja a hallgatók számára az új lehetőségekkel való megismerkedést.

A Dán Munkaügyi Igazgatóság támogatja azokat a közintézményeket, melyek a felhasználók felé fordulva fejlesztik működésüket, és vonzó munkaköröket alakítanak ki munkatársaik számára. A DTV 50 ezer fonttal részesült a támogatásból, melyhez maguk további 100 ezerrel járultak hozzá, és így felszerelve nekivágtak a JULIA Projektnek.

Természetesen a tradicionális könyvtártól az elektronikus információkat (is) szolgáltató hibrid könyvtár felé való menetelés elég nagy megpróbáltatás a könyvtárosok számára. A projekt fő célkitűzése ezért az volt, hogy az átmenet olyan céltudatosan irányított folyamat legyen, melynek során elkerülhető az a kerserves létbizonytalanság, mely amúgy minden drasztikus változás velejárója. Ezen kívül azt is célul tűzték ki, hogy változatos és felelősségteljes munkát adjanak minden munkatársnak, függetlenül végzettségétől. Ennek érdekében elejétől kezdve folyamatos volt a kommunikáció a projektet irányító csapat, a kapcsolódó bizottságok és a könyvtár munkatársai között.

Tanulmányútjaik során a meglátogatott intézményekben azt tapasztalták, hogy az elektronikus könyvtárak kialakításakor is megmaradtak az éles határvonalak a személyzet különböző kategóriái között, különösen a szaktájékoztatók és az adminisztratív munkatársak között. A DTV-ben pedig már évek óta arra törekednek, hogy elmosás ezeket az éles határokat - nem utolsósorban azért, hogy takarékoskodjanak, hiszen így kevesebb magas fizetésű, speciális szakképzettségű munkatársra van szükség. Átfogó, és felelősségteljes munkaköröket alakítanak ki a kevésbé képzett alkalmazottak számára is. A megfelelő technikai környezet kialakítása mellett bizonyos versenyszemléletet kell elültet-

ni a személyzetben, az egyes munkatársak döntéshozatali jogosultságát ki kell terjeszteni, meghagyva számukra a tévedés és a tanulás lehetőségét - vagyis meg kell teremteni a megfelelő kereteket a felelősségteljes, önálló munkához. Az értékelés során kiderült, hogy a munkatársak örömmel üdvözlik az ilyen szellemű átszervezést. Kedvvel fedezik fel a fejlődő információtechnológia hozta lehetőségeket, szívesen veszik a nagyobb felelősséget, tapasztalataik optimális módon épülnek be a könyvtári szolgáltatások fejlődésébe.

A projekt egy másik, de nem kevésbé fontos eleme volt a távmunka és -tanulás lehetőségeinek megvizsgálása. Kezdetben 8 munkatársat szereltek fel a könyvtári hálózatba kötött, otthoni munkaállomással, de elhatározásuk szerint mind a hetven kolléga megkapja ugyanezt a lehetőséget. Természetesen a telekommunikációs költséget a könyvtár fedezi. 1998 augusztusában már 45-en élvezték a távtanulás előnyeit, sokan közülük elektronikus konferenciákon vesznek részt, ahol tanácsokat kérnek kollégáiktól és megosztják velük saját tapasztalataikat. A továbbképzéshez való hozzáállásuk is teljesen megváltozott: eddig az intézmény vezetőségének volt egyedüli felelőssége a továbbképzés, ma már - hogy a körülményeket megteremtették hozzá - a munkatársak úgy érzik, legalább ennyire múlik saját magukon is. A sikerek nyomán mára nyilvánvalóvá vált, hogy minden érdekelten megvan az előkelttség a projekt folytatásához.

A projekt egyik legfőbb tanulsága, hogy legyőzhető az az elerőtlenítő bizonytalanság, amely a gyors és kiszámíthatatlan változások természetes velejárója, ha a munkatársaknak lehetősége van arra, hogy a maguk szerepét nagyobb önállósággal alakíthassák ki. A felelősségteljes szemlélet kialakításának pedig fontos eleme a személyes fejlődés és az önképzés lehetőségének megteremtése.

(Fazokas Eszter)

Marketing, közönségkapcsolatok

00/092

COOMBS, Merolyn: Web site design for public libraries: a marketing tool for the new millennium = Aust. Libr. J. 48. vol. 1999. 2. no. 117-127. p.

Web-hely tervezés közönyvtárak népszerűsítésére: az új évezred marketing-eszköze

Honlap; Közművelődési könyvtár; Tervezés

A web-helyek készítése egyre inkább általános, hétköznapi gyakorlatrattá válik. Egyének, vállalkozások és szervezetek, így a könyvtárak is, egyaránt ráébrednek, hogy a világhálón való jelenlét manapság nemcsak kívánatos, hanem már szinte kötelező. Néhány helyet széles körű, nem meghatározott látogatók számára terveznek, másokat egy bizonyos közönséget, célt vagy problémát szem előtt tartva fejlesztenek ki. A könyvtári helyek gyakran mindkét változatot megcélazzák: a nagyközönséget és a speciális használói csoportokat egyaránt szeretnék elérni.

(Autoref.)

00/093

MACDONALD, Jean B. - BRUNSDALE, Maureen: It's a whole new season at Milner = Pop. Cult. Libr. 5. vol. 1999. 2. no. 59-68. p. Bibliogr.

Újszerű PR-kezdemenyezések az Illinois Egyetem Milner Könyvtárában

Egyetemi könyvtár; Public relations

A cikk az Illinois Állami Egyetem Milner könyvtárának új közönségkapcsolati és propaganda-tevékenységét ismerteti, melynek célja, hogy eloszlassák a népszerű kultúra termékeiben a könyvtárosokról megjelenő sztereotípiákat. A könyvtár erőfeszítéseket tett annak érdekében is, hogy a hallgatók, különösen az alsóévesek, könnyebben tudomást szerezzenek a könyvtár szolgáltatásairól, és kényelmesebben használhassák a könyvtárat.

(Autoref.)

00/094

WALCZEWSKA-KLIMCZAK, Grazyna: Czy pedagogika zabaw potrzebna jest bibliotekarzom? = Poradnik Bibl. 1999. 3. no. 2-6. p.

Szüksége van-e a könyvtárosnak szórakoztatási pedagógiára?

Public relations; Szabadidő felhasználása

A szórakozás mindmáig érvényes, bár olykor „túlteljesége” miatt kritizált, meghatározása J. Huizingától származik. A „Homo ludens” című tanulmányában írja a következőket: „A szórakozás önkéntes, bizonyos meghatározott idő- és térbeli határok között végzett, önkéntesen elfogadott vagy feltétel nélkül kötelező szabályok szerinti tevékenység vagy elfoglaltság, melynek célja önmagában van, miközben a feszültség, az öröm érzése társul hozzá, annak tudata, hogy „más”, mint a „mindennapi élet”.

Az iménti meghatározásból „sarjadt” ki a szórakozáspedagógia. Ez Zofia Zaorska szerint a következő-

képpen definiálható: „A szórakoztatáspedagógia kiegészítő módszere a csoporttal végzett munkának, amelynek során csoportos párbeszédre tesz ajánlatot a résztvevők kontaktusának megkönnyítése céljából, de mindenki önmagának megtalálása céljából is. Megkönnyíti a csoport által elfogadott közös célok realizálása közben szükséges aktivitást és elkötelezettséget is.”

Ausztriában és Németországban (Gestalt-pedagógia) egyaránt sokan hisznek a szórakozáspedagógiában. Lengyelországban – az 1995. évi kezdetek után – 1998-tól egyesülete is van a szórakozáspedagógia mintegy 2000-re tehető „szerelmesének”, a KLANZA. A lengyel könyvtárak többsége még húzódozik az efféle pedagógiai ismeretek hasznosságának és szükségességének elismerésétől. Pedig azokon a csoportos foglalkozásokon, ahol a részvétel önkéntessége, a rivalizálás megszüntetése, a kommunikáció valamennyi válfajára történő biztatás, a kifejezés eszköztárának bővítése a téma, a szórakozáspedagógiai ismeretek felettébb hasznosak lennének.

(Futala Tibor)

FELHASZNÁLÓK ÉS HASZNÁLAT

Használat- és Igényvizsgálat

00/095

KELLER, Alice - NEUBAUER, Wolfram: Dienstleistungsangebote von Bibliotheken in elektronischer Form. Eine Benutzungsstudie der ETH-Bibliothek = NFD Inf. 50. Jg. 1999. 7. no. 407-412. p.

Könyvtárak elektronikus szolgáltatásai. A zürichi Államszövetségi Műszaki Főiskolai Könyvtár használói körében végzett felmérés eredményei

Elektronikus folyóirat; Elektronikus posta; Felmérés [forma]; Főiskolai könyvtár -műszaki; Használói szokások; Számítógép-hálózat

A zürichi ETH Könyvtár az elektronikus információforrások gazdag választékát kínálja használói-